

Голові спеціалізованої
вченої ради Д 17.127.03
Класичного приватного
університету
д.держ.упр., професору
В.М. Огаренку

ВІДГУК

офіційного опонента доктора наук з державного управління, доцента **Боклаг Валентини Андріївни** на дисертацію Буканова Григорія Миколайовича «Формування та реалізація державної екологічної політики на регіональному рівні», подану до захисту у спеціалізовану вчену раду Д 17.127.03 Класичного приватного університету на здобуття наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

1. Актуальність теми дисертації, її зв'язок з науковими програмами, темами

Створення цілісної та ефективної системи функціонування публічного управління у сфері екології полягає у забезпеченні комплексної правової основи для розвитку державної політики у цій галузі, формуванні безпечного та комфортного середовища для населення, подоланні корупції в публічному секторі. Державна політика у сфері екологічної діяльності має бути спрямована на забезпечення високих стандартів проживання, створення ефективних фінансово-економічних, технічних, організаційних і правових механізмів для вдосконалення і реалізації екологічної політики на регіональному рівні в Україні.

За останній час розбалансованість у використанні природних ресурсів та їх відтворенні призвела до широкомасштабних деструктивних процесів, що становлять загрозу для існування людства. Нещадна експлуатація природних ресурсів людьми створює надлишкове навантаження на довкілля, яке має глобальні наслідки. Серед них - руйнування озонового шару та зміни клімату,

забруднення природного середовища, кислотні дощі, опустелювання, деградація земель та втрата біорізноманіття. Як наслідок господарської діяльності людини, зменшується родючість ґрунтів, збільшується розораність територій. Вчені стверджують, що протягом свого існування людство знищило 2/3 лісів планети. Як зазначає ЮНЕСКО в своїх документах, в умовах техногенного тиску відбувається «генетична ерозія», тобто щорічно безслідно зникають від 150 до 200 видів організмів.

Через нераціональне використання природних ресурсів, Україна перебуває не в кращому становищі. На початку XXI століття наша країна все ще посідає одне з перших місць у світі за рівнем споживання енергії, води та інших ресурсів на одиницю ВВП. Україна має найбільші у світі обсяги промислових відходів на душу населення (загальна маса накопичених відходів в нашій державі становить більше 30 млрд. тонн, з них майже 2,5 млрд. тонн – токсичні). Обсяг шкідливих викидів у повітря в Україні складає понад 6,6 млн. тонн на рік (з них 2 млн. тонн – викиди від автотранспорту). 30% води в Україні втрачається через застарілі водопровідні мережі.

Управління у сфері екологічної політики держави вимагає розгляду всієї сукупності питань, пов'язаних з удосконаленням та розвитком механізмів та інструментів її реалізації (на національному, регіональному та місцевому рівнях) та оптимізації моделей і критеріїв.

Отже, дисертаційне дослідження Буканова Григорія Миколайовича є, безперечно, актуальним, оскільки отримані результати сприяють вирішенню питань щодо вдосконалення державної політики у формування та реалізації державної екологічної політики на регіональному рівні.

Дисертацію виконано в межах науково-дослідних робіт Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України: «Інноваційні інструменти забезпечення інвестиційного та інфраструктурного розвитку об'єднаних територіальних громад» (номер державної реєстрації 0120U102642), «Проблемні аспекти управління розвитком та співробітництвом

об'єднаних територіальних громад» (номер державної реєстрації 0120U002696). Внесок здобувача полягає у вдосконаленні особливостей формування та реалізації державної екологічної політики на регіональному рівні.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертації та автореферату, висновків і рекомендацій свідчить, що наукова новизна дослідження має належний рівень обґрунтованості. Це підтверджено значною кількістю проаналізованих здобувачем наукових праць, нормативно-правових актів, що висвітлюють теорію, вітчизняну та зарубіжну практику формування та реалізації державної політики у сфері екології, програмних документів, статистичних матеріалів та інших джерел, а також використанням комплексу загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, сучасних розробок з теорії державного управління, що дозволило реалізувати системний підхід стосовно особливостей формування та реалізації державної політики у сфері екології в різних напрямках.

Можна констатувати, що ступінь обґрунтованості результатів дослідження Буканова Г.М. підтверджується: методологічною й теоретичною обґрунтованістю вихідних положень дослідження; системним аналізом теоретичного матеріалу; виявленням закономірностей та причинно-наслідкових зв'язків між елементами досліджуваної системи; широтою й різноманітністю теоретичної бази, послідовністю і логічністю викладу матеріалу, відповідністю одержаних наукових результатів поставленій меті у роботі та основним завданням дослідження.

3. Наукова новизна одержаних результатів

На нашу думку, важливим науковим результатом дисертації є

обґрунтування концептуальної (структурно-логічну) моделі формування політики екологічного розвитку регіону як соціально-еколого-економічної системи на основі кластерного і програмно-цільового підходів в управлінні сталим (збалансованим) розвитком території, яка передбачає реалізацію таких етапів: організація та інституціоналізація екологічних кластерів; формування пріоритетних напрямків екологічної політики в просторових межах кластеру; формулювання й визначення цілей, завдань, інструментів, проектів та програм регіональної екологічної політики на основі програмно-цільового підходу через застосування механізмів і технологій проектного менеджменту, екологічного маркетингу та бенчмаркінгу; визначення критеріїв оцінки ефективності й результативності реалізації екологічної політики регіональних кластерів .

Можна відмітити також, що в дисертаційній роботі набули подальшого розвитку шляхи оптимізації механізмів державного управління в сфері реалізації екологічної політики на регіональному рівні: нормативно-правовий механізм – урахування регіональних екологічних програм і проектів у розробці стратегічних напрямків національної екологічної політики; по-друге, залучення органів регіонального управління до процесу імплементації і апроксимації екологічної складової Угоди про асоціації; адміністративно-організаційний механізм – структурно-функціональна модернізація системи органів управління в сфері охорони довкілля; посилення повноважень регіональних органів екологічного управління щодо контролю і моніторингу в сфері охорони довкілля; розроблення регіональних програм упровадження природоохоронних заходів, визначення та реалізація регіональної «зеленої» інвестиційної політики; впровадження інструментів системи екологічного менеджменту в регіоні; фінансово-економічний механізм – збільшення бюджетного фінансування з урахуванням соціального, економічного і екологічного стану регіону, запровадження європейських практик застосування економічних інструментів в сфері охорони довкілля; створення умов для розвитку «зеленого» інвестиційного клімату регіону; інформаційно-комунікаційний

механізм – створення розгалуженої регіональної системи екологічного моніторингу, забезпечення доступності і якості екологічної інформації усім секторам суспільства через налагоджену співпрацю із ЗМІ, впровадження системи електронного екологічного урядування на міжнародному, національному і регіональному рівнях; інституційний механізм – інкорпорація міжсекторного соціального партнерства у сферу регіонального екологічного управління із чітко визначеною нормативно-правовою і інституційно-організаційною базою.

Також набула подальшого розвитку система критеріїв оцінки ефективності реалізації екологічної політики на регіональному рівні: а) критерії загальної соціальної ефективності представлені показниками сталого (збалансованого) розвитку регіону (на основі міжнародної системи індексів) і стану навколишнього природного середовища регіону (за статистичними даними); б) критерії спеціальної соціальної ефективності управління на основі кластерного, програмно-цільового, проектно-орієнтованого і менеджмент-орієнтованого концептуальних підходів в державному і публічному управлінні у сфері захисту довкілля; в) критерії конкретної соціальної ефективності (оцінки ефективності кожної конкретної організаційної структури управління у сфері реалізації регіональної екологічної політики).

Результати дослідження викладено в 46 наукових працях, які додатково відображають здобутки автора, що відповідає встановленим вимогам.

4. Практичне значення результатів дослідження

Дисертаційне дослідження Буканова Григорія Миколайовича відзначається достатньо високим науковим рівнем, критичним аналізом матеріалу з питань формування та реалізації державної політики у сфері екології в Україні, що надало змогу здобувачеві сформулювати практичні рекомендації та пропозиції щодо теоретико-методичних засад формування та реалізації державної екологічної політики на регіональному рівні.

Наведені в роботі рекомендації базуються на дослідженнях здобувача і

представляють інтерес як для науки, так і для практики.

Практична цінність роботи полягає в тому, що висновки й пропозиції автора можуть бути використані для підготовки та узгодження державних управлінських і суспільно-політичних рішень у напрямі формування й реалізації державної екологічної політики як на загальнодержавному, регіональному і місцевому рівнях.

Основні положення, висновки та рекомендації дослідження використано та впроваджено в діяльність Запорізької обласної ради у процесі виконання Стратегії регіонального розвитку Запорізької області на період до 2027 року та Плану заходів з її реалізації, затверджених рішенням обласної ради № 134 від 12.12.2019р., Програми соціально-економічного та культурного розвитку Запорізької області на 2021 рік та Переліку заходів, спрямованих на охорону та раціональне використання природних ресурсів, які фінансуються за рахунок фондів охорони навколишнього природного середовища місцевих бюджетів у 2021 році (довідка про впровадження від 29.10.2020 р. № 01-27/1088); в діяльність Запорізької міської ради при навчанні посадових осіб місцевого самоврядування та при складанні планів соціально-економічного розвитку міста на 2020-2021 роки (довідка про впровадження від 06.05.2020 р. №09/03/19/01251); при розробці Програми економічного і соціального розвитку на 2021 рік районної адміністрації Запорізької міської ради по Олександрівському району (довідка про впровадження від 20.02.2020 р. № 20.02/22-26-424). Матеріали докторської дисертації використано у навчально-методичному забезпеченні та при складанні освітніх програм у Національному університеті «Запорізька політехніка» (довідка про впровадження від 16.09.2020 р. № 09-4-1) та Дніпропетровському регіональному інституті державного управління Національної академії державного управління при Президентові України (довідка про впровадження від 15.03.2020 р. № 03-10-1-121).

5. Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату.

Оформлення дисертації та автореферату виконано згідно з вимогами МОН України та не викликає зауважень. Ознайомлення з текстом автореферату дозволяє констатувати, що матеріали дослідження викладені чітко та логічно, у відповідній послідовності. На підтвердження положень деяких висновків, здійснено статистичний аналіз відповідних відомостей та матеріалів. Судячи із застосовуваних автором дисертації методів дослідження, які представлені в авторефераті, можна відмітити, що проведене дослідження виконано на високому теоретико-методологічному рівні. Сформульовані автором висновки містять наукову новизну і мають практичну значимість. Зміст автореферату повною мірою відображає основні положення і висновки дисертації.

6. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

В цілому дисертаційне дослідження здійснене на достатньому науково-теоретичному рівні, проте, вважаємо, що окремі положення і тези є дискусійними і потребують певного уточнення. У цьому контексті доцільно зробити такі зауваження та пропозиції до дисертації.

1. У розділі 2, п 2.1 передбачено розкриття концептуальних основ державного управління у сфері реалізації екологічної політики на регіональному рівні, при цьому автор відводить значне місце питанням глобалізації як нового типу суспільного розвитку, що, на нашу думку, доречно було б розглянути в першому розділі дисертаційного дослідження.

2. В першому розділі дисертаційного дослідження автором визначено певні етапи історичного розвитку та формування екологічної політики у Європейському Союзі. Не зовсім зрозуміло, чому автор бере за основу саме цю періодизацію.

3. У розділі 4, п. 4.4 «Шляхи оптимізації механізмів державного управління в сфері реалізації екологічної політики на регіональному рівні», автором виокремлено шляхи оптимізації адміністративно-організаційного

механізму державного управління у сфері формування і реалізації екологічної політики на регіональному рівні, але, на нашу думку, доцільно було б врахувати європейські практики стимулювання суб'єктів економічної діяльності до «екологізації» виробництва.

4. Цінним теоретико-практичним результатом дисертаційної роботи є запропонована автором функціонально-компетенційна модель створення екологічного кластеру. Але, на жаль, дисертантом не визначено, які необхідні передумови (правові, організаційні тощо), а також практичні кроки для реалізації цієї моделі. Крім того, погоджуючись з авторськими рекомендаціями, вважаємо, що доцільно було б більш детально охарактеризувати систему критеріїв оцінки ефективності і результативності запропонованого екологічного кластеру.

5. В розділі 5, п. 5.4 роботи автор визначає основні напрямки удосконалення механізмів і інструментів державного і публічного управління у сфері реалізації регіональної екологічної політики за основними екологічними підходами, при цьому значне місце приділено екологічним кластерам. Хотілося б уточнити, що автор розуміє під поняттям «екологічні кластери».

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК

Наведені зауваження суттєво не впливають на зміст дисертації і не знижують її наукової та практичної цінності. Роботу виконано на належному рівні, вона є цілісною та завершеною, відповідає паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління. Тема дисертації є актуальною, а отримані в роботі наукові результати в сукупності вирішують актуальне наукове завдання, що полягає в поглибленні теоретико-методичних засад формування та реалізації державної політики у сфері екології. Основні результати повною мірою відображено в опублікованих працях автора. Висновки до розділів та загальні висновки дисертації є достатньо

обґрунтованими, а пропозиції мають практичну значущість.

Дисертація виконана на високому теоретичному рівні, викладена науковою мовою, розділи дисертації пов'язані між собою структурно і змістовно, висновки ґрунтуються на результатах проведеного дослідження, які, в свою чергу, є достатньо аргументованими та доказовими.

Враховуючи актуальність, новизну, важливість одержаних дисертантом наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків, можна стверджувати, що дисертаційна робота відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор – Буканов Григорій Миколайович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент:

професор кафедри публічного управління
та землеустрою Класичного приватного університету,
м. Запоріжжя,
доктор наук з державного управління,
доцент

В.А. Боклаг

Підпис професора кафедри публічного управління
та землеустрою Класичного приватного університету Боклаг В.А.
«ЗАСВІДЧУЮ»

Перший проректор
Класичного приватного університету
доктор наук з державного управління,
професор

П.С. Покатаєв